

NAMN ATT MINNAS

ARVID FREDBORG

När Arvid Fredborg som en icke så litet yverboren Skara-djäkne drabbade Uppsala i början på 30-talet, var det inte utan att den goda lärdomsstadens greps av en viss häpnad. Den har sedan ett halvt årtusende en erkänd förmåga att sätta sig på nykomlingar. Nu fick den uppleva hurusom Arvid Fredborg i stället satte sig på Uppsala. Det visade sig inom kort att han icke blott visste mer om Donau-monarkin, enkannerligen Bosnien-Herzegovina, än någon annan. Han visste överhuvud taget mer än de flesta på de flesta områden, som intresserade honom, och de var många, alltifrån Centraleuropas historia till Centraleuropas viner.

Inte heller stack han på något sätt under stol med sitt vetande. Här kom en späd yngling med rödligt hy, knollriga blonda lockar och himmelsblå blick, en yngling, som skulle sett ut som en förvuxen kerub om inte ett par stora goggles förstört effekten och givit honom en magistral för att inte säga professorlig uppsyn, och denne yngling utlade oombedd texten. Utan att darra på vare sig manschetten eller rösten trädde han upp i de mest lysande församlingar och motsade de mest erkända auktoriteter. Till en början väckte han allmän förargelse, blandad med munterhet. Ganska snart blev förargelsen förbehållen hans motståndare, medan munterheten förbyttes i ett roat gillande från hans meningsfränder.

Motståndarna var att söka i Verdandi, Laboremus och Clarté, menings-

fränderna i Heimdal. Arvid Fredborg har nämligen alltsedan de studentpolitiska fejderna i 30-talets Uppsala haft en klar och konsekvent konservativ övertygelse och han hör till det fåtal svenska intellektuella, som törs förfäktadenna övertygelse med samma stridbarhet och skärpa i dag som för trettio år sedan. Det är ett av de viktigaste bidragen till hans karakteristik. Ett annat är följande. Av sina vedersakare har han alltid betraktats som en outhärdlig besserwisser. Desto outhärdligare måste det kännas för dem att han sedan länge verkligen vet bättre än förmodligen någon annan svensk privatman vad som rör sig på det område han gjort till sin uppgift att bevaka: den internationella politikens. Kurage och kunskapsrikedom är Arvid Fredborgs mest framträdande egenskaper.

*

Arvid Fredborgs farfar var prost i Delsbo, därav kanske kuraget, hans far läroverkslärare, därav kanske vetgirigheten. Han är född i Hudiksvall för ganska precis 50 år sedan, men familjen flyttade snart till Skara där Fredborg fick sin skolutbildning i det traditionsrika läroverket och hade förmånen att undervisas av bl. a. den fine humanisten och författaren Hugo Swensson. I Uppsala läste han historia för Erland Hjärne och licentierade så småningom 1942 på en avhandling, som mycket riktigt handlade om Bosnien-Herzegovina. Sitt intresse för Donau-monarkins öden vidmakthöll och utvecklade han under ferierna på 30-

talet, då han för hopsparade slantar gjorde strapatsrika resor i de gamla habsburgska arvländerna. Särskilt fångade Ungern hans intresse och redan under studentåren lärde han sig ungerska, som är ett av det halvdussin språk han behärskar. Han kom tidigt till den uppfattning, som numera alla vettiga människor omfattar, nämligen att krossandet av det habsburgska samväldet — detta embryo till Europas förenade stater — var en av de värsta olyckor som drabbat Västerlandet i vår tid. Inte för inte hör ärkehertig Otto av Habsburg till hans personliga vänner.

Men nästan lika stor roll som hans studier och resor spelade under senare hälften av 30-talet hans studentpolitiska engagemang. Som den ledande anden i en grupp, där man bl. a. återfann Erik Anners och Th. Åke Leissner utövade han inte minst genom Heimdal ett betydande inflytande på studentopinionen, som fick ett värdigt minnesmärke i den av honom redigerade Heimdals årsskrift 1939. Den var

ett slags programförklaring från den konservativa studentungdomen i Uppsala inför det hotande andra världskriget och kan läsas med stor behållning än i dag.

Under åren 1941—43 var Arvid Fredborg Svenska Dagbladets korrespondent i Berlin och det var som sådan han kom att bli en för hela svenska folket välkänd personlighet. Det skedde inte bara eller ens främst genom hans löpande nyhetsrapportering, hur intressant den än ibland kunde vara. Arvid Fredborgs styrka som tidningsman låg inte i det han skrev utan i det han visste. Hur många gånger drev han inte Svenska Dagbladets hemmaredaktion till förtvivlan genom nyheter så heta att de inte kunde publiceras utan bara av Ivar Anderson anförtros åt utrikesminister Günther på tumanhand i UD bakom fördragna gardiner!

Nej, riksbekant blev han inte förrän han vid hemkomsten 1943 kunde kasta — nästan — alla hänsyn överbord och som den första Berlin-kor-

respondenten i världen berätta — nästan — allt han visste om hur det såg ut bakom Tredje rikets redan vacklande kulisser. Det skedde i den på rekordtid färdigställda boken »Bakom stålvalLEN», som blev en i svensk förlagshistoria dittills nästan enastående best-seller-succé och i ett slag gjorde Arvid Fredborg till namnet för dagen. Det var inte någon sensationsbok, men den var sensationell genom sitt väldokumenterade sakinnehåll och väckte berättigad uppmärksamhet långt utanför Sveriges gränser — den översattes också till en rad främmande språk.

Begagnande sig av det fördelaktiga utgångsläge som framgången med »Bakom stålvalLEN» erbjöd, grundade Arvid Fredborg jämte några likasinnade OBS!, tidskrift för politik och underhållning, och gav den med sedvanlig energi och framåtanda en flygande start. Den stridbara och omstridda OBS!, som retade många och roade än flera, lyckades hålla sig vid liv i drygt ett decennium. Men redan 1947 hade Arvid Fredborg lämnat den för att återuppta sin internationella karriär, förebådad av boken »Tredje gången», en utrikespolitisk analys av det kalla krigets värld.

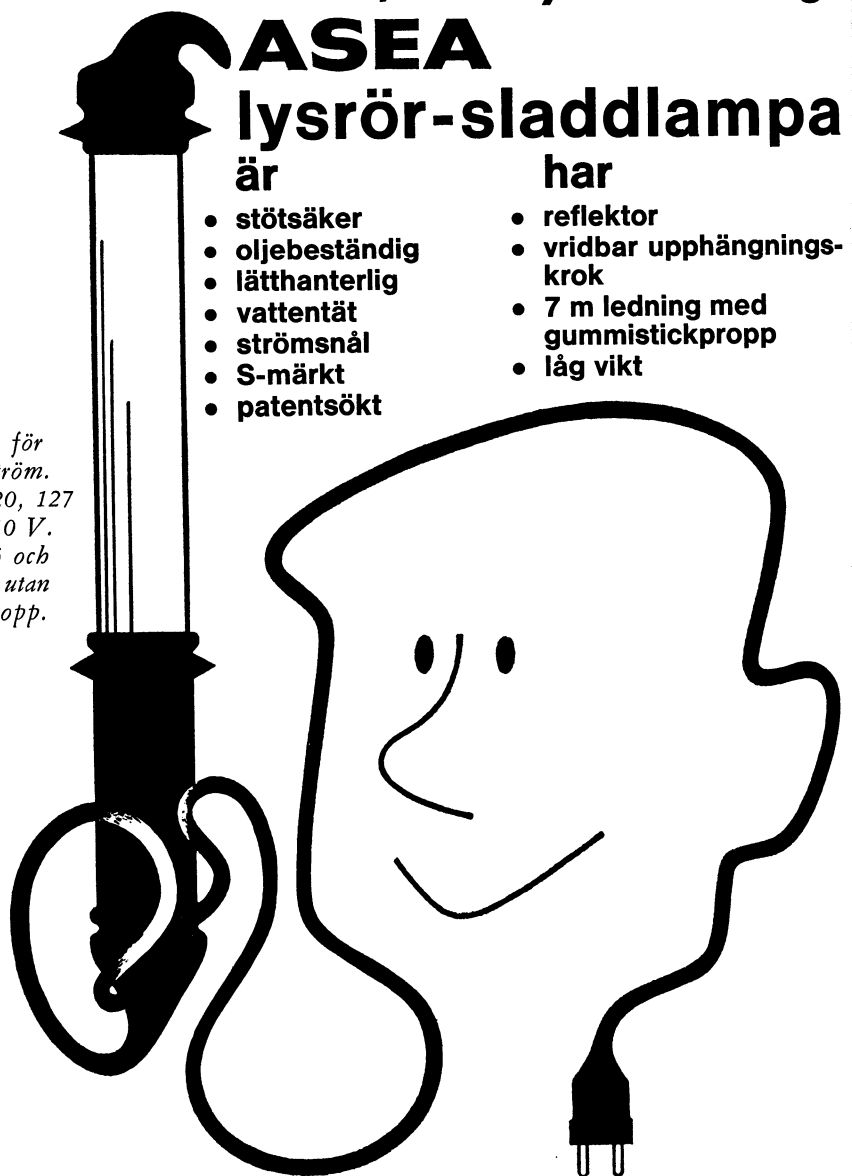
Från och med år 1949 var han tillbaka i Svenska Dagbladet, först som flygande korrespondent och sedan som Bonn-korrespondent och hann dessutom, som den outtröttlige arbetare han är, år 1951 disputerade i historia på en avhandling om Storbritannien och den ryska frågan 1918—20. Redan två år senare sammanfattade han sitt väldiga vetande från Bonn-tiden i den utomordentligt innehållsrika boken »Det nya Tyskland». Då hade han emellertid lämnat Svenska Dagbladets tjänst och övergått till att bli utrikespolitisk konsulent åt ett stort antal ledande svenska exportindustrier, den verksamhet som han alltsedan dess ägnat sig åt.

Det är en uppgift som onekligen passar honom ännu bättre än tidningsmannens, ja, som hand i handske. Ty Arvid Fredborg är mindre journalist och stilist än historiker, historieberättare och man hade så när sagt histrion. Han skriver visserligen sakligt och klart, men han är aldrig så till sin fördel som när han under tystnadspliktens insegel får muntligen informera en slutna krets. Till att börja med är hans material förstklassigt — det finns inte många svenskar som har ett sådant nät av värdefulla förbindelser, av välunderrättade källor jorden över, som det han under de senaste 20 åren förmått att bygga upp. Men han kan också konsten att göra mesta möjliga av detta material. Han försummar inget tillfälle att dramatiska sitta stoff — till övermått tycker några — genom en blandning av hemlighetsfullhet och hisnande historiska perspektiv. I gengäld blir det så mycket mer spännande.

En och annan antar förmodligen att svenska företagare borde kunna inhämta detsamma, som de får höra av Arvid Fredborg genom att i stället läsa pressen ordentligt. Till det kan man svara att de inte har tid för sådant. Men viktigare är att Fredborg nästan alltid vet annat och mer än vad som står i tidningarna och kan berätta det på ett alldeles personligt och mycket fängslande sätt. Han är överhuvud taget en fängslande figur, denna främmande fågel i folkhemmet, där han spaningsflyger världen över med kontoret Liechtenstein och i hemmet i Lidingö som mera stadigvarande landningsplatser. Hans gamla kumpaner från studentåren tycker kanske att något litet tål han att skrattas åt för sina mystiskt-majestätiska augurlater, men bra mycket mer att hedras ändå för sina stora kunnighet och — inte minst — sin stora trofasthet mot både idéer och människor.

G. U.

kommer åt överallt, tål tryck och slag!

ASEA

lysrör-sladdlampa

är

- stötsäker
- oljebeständig
- lätthanterlig
- vattentät
- strömsnål
- S-märkt
- patentsökt

har

- reflektor
- vridbar upphängningskrok
- 7 m ledning med gummistickpropp
- låg vikt

*Endast för
växelström.
För 220, 127
och 110 V.
För 65 och
24 V, utan
stickpropp.*

Allformatoravdelningen **ASEA**
Storgatan 11, SOLNA 4. Tel. 08/82 03 70